

A sereg

A kb. 600 oldalasra tervezett mű, *A sereg*, akár előző regényem, a *Zsé birtoka*, arról szól, milyen erős, szívós, helytálló az ember; a sereg földjéért, a szabadságáért, életéért harcol, sokszor szerencsétlen és reménytelen, de soha nem adja meg magát. A jeleképek bonyolult szövevénye és a realizmus lehető legsajátabb alkalmazása hatja át a regényt, ebből ered aztán a szigorú követelmény: nyelviileg is, szerkezetiileg is sajátosnak, sőt, meglepőnek, drámainak kell lennie.

A SZERZŐ

1.

Hajnaltól ébredt. Azt álmodta, mint ejtett tárgy, imbolygó henger zökkent ágyára, szekéraljfékhelyére, a gödrös, kelletlen szalmavacokra. Álomban, öntudatlan állapotában, zord tömegű szikla fűrészfogas peremén, puha billenése pillanatában vagy tartós, fekete esésekor nem tapasztalt, figyelt meg fájdalmat, esetleg cikkánót nyilallást, amely, mint sebbe húzott cérna, javulását szolgáló eszközt, mellőzhetetlenül vele tartott volna a sátorlappal, az erőszakos, háromszögű tépésekkel, alkalmi megfigyelőnyílásokkal csúfított, a laposfejű rögzítőszegek közelében kioldódott, vízhatlan anyaggal bélelt deszkaládába, hámló húsángbordázatú ponyvaboltozat alá, októberi mező rágós, ízetlen gypén, burgonyaföldek félénk halmain, pengve fenekedő kukoricakórók között ágaskodó ágyúk tömör dörejébe, csupán éles, életet tünyölődése, foszlása után, hanyatt fekve érzekelte: a bíbor központú, kilengő, tört körökkel, e befagyott, csöpp örvényekkel, sürgő, furakodó elősdiék viszketeg, fanyar harapásaival zsúfolt hátában, csontjai mentén, akár tűzes fémszalak övezetében a hő, kelt, áramlott, duzzadt a szemcsés sajjás. Várt, vakarózva időzött, körmeivel, az enyhén recés, mozgékony pengékkel, bőrét hersegtette, megkaparta, felvájta. Valamivel később a lomha, beázott kazal formájú szekér mellett, fázós vesszőjével a repedezett, árkokos sorsvadt hátsó kerékagy fölött, bakancsával, szíjfűzős, halzsíros lábbelijével a vizenyős, süppedékes talajon, lucskos fűvön, kisdolga zajos végzésekor belátta: lapult, sunyin késlekedett, a késlekedés azonban elháríthatatlanul élesztette, élénkítette, szája állott ízét, a keserű rumizt gyengítette, megszüntette. Teljes testével, kinyújtott, alacsony, sovány, fülledt fehérneműs alakjával a kemény, reszelős takaró, csapzott szőrpamacos pokróc alatt bánta az idő múlását, konok, talán sértett vonulását, hersenős tünését, a szürke daróc hideg rándulását, félrelebenését, teste egyetlen védtelenségét, de végül, mint hátára, aknaburok szívósságú-zöreje pánccéljára fordított teknős, tétova állat, elmozdult és poros, töredezett szalmájáról kénytelen lekecmergett. Öltözött sebesen, türelmetlenül, gyors felismerése szerint, idegesen rángatta, gombolta, kapcsolta, simította magára nadrágját, a kétágú, zöld, a rászikkadt sárfreccsenésektől terepszínű ruhadarabot, talpán, talpa érzékeny, mondhatná, finnyás hidján a tartópántot, gumizott vászonszalagot halkan bőréhez csattintva eligazította, azután felérdelt, döccent, imbolygott; zubbonyába bújt, szuszogva furakodott, helyezkedett a mellzsebes, álliggombos kiskabátba. Visszaült ágyára, bakancsát megkereste, szárát, a gyűrött bőrt hüvelyk- és mutatóujja közé csippentve maga elé huppan-

totta, az araszszéles, savanykás szagú rongysávokat, kapcáit lábára tekerte, lábát a homályban piszkosfehéren derengő tárgyként a bakancsba dugta, beleerőszakolta, a fűzőket, becsült gyártmányait, az áztatott állapotban száraz, merev bőrrel, rögtönzött bőrhurokkal gömbölyített, kígyósfitt, finomított szíjcsíkokat megragadta, erőltette, feszítette, bokájára tekerte, szárnyas boggá formálta, megint térdre emelkedett, szekere hátuljához, a ponyvatetőzet félkör-kijáratához, a rakoncák, négy-szögű vasalt oszlopok, megcsonkított, alul elmetszett \- / (vé) belsejébe ékelte, illesztett, nyeles, felszálláskor kényelmesen, biztonságosan megfogható, elkapható fenyődeszka-zsiliphez dőcögött, a sátorlapot, csatos védőt megoldotta, elhárította, baltenyerét, tenyere rugalmas párnáját a kopott, fényessé használódott zsilipélnék támasztotta, átlépte, és hamarosan a tábor, az ideiglenes állomáshely talajára, gémberedett fűvére, szikár szélbe, arcmaró, ágyúszót — vakfekete követ, kötömörületet — hömbörgető áramlatba lendült, toccsant; körülnézett, az égre, roppant kulacsfedőre, a szekerekre, beázott kazlakra, lomha járművekre, tüzekre, fogyó parázkörökre, reves tűzlemezekre, katonákra, kucorgó álmatlanokra, topogó vigyázókra, lovakra, dobantó, prüsszentő, pokrócos igavonókra, fehérpárás orrúakra, messze ágyülvédéknyomokra, piros hasítékokra, forró hézagokra, hátsó kerékagyra, repedezettre, árkossá sorvadtra, vizeletére, a sebes, rugalmas sugarra, a sárga, kemény cseppekre, izgágán elpergőkre, szétgurulókra tekintett, meg-meg-rázkódott, borzongott, mint az utalós vagy a fázós, hideglelés, vedréhez ment, zöld-zománcú mosdójához, a tengely alá, elkerült, védett helyre készített, zörrentett, engedékeny, cuppanós talajba fészkelődött, süppedt edényéhez, mord, széltől, pengeés áramlattól lúdbőrös vízéhez, két tenyerét, barázdált, horzsolt félkanalakat, összetette, gondosan pászította, belemerte, a vizet, jeges, merev, ellenséges ébresztőjét előredőlve, szemethunyva arcához csapta, löccsintette, ezt többször, lármásan ismételte, azután a szekérre mászott, a félkörön, horpadt, kezdetleges boltíven befordult, zizzenő szalmájára, törekesedő, egyenetlen derékáljára ült, hátzszakjából, holmija zsírfoltos, avas tokjából kendervászonkendőt, durva, könyörtelen törülközőt kapott, rántott ki, ráhajolt, beletemetkezett, bőrét dörzsölte, pirosra gyötörte, szakállát zilálta, borzolta, nyögött, sziszegett, kapkodva szuszogott, alma foglalkoztatta, feszélyezte: a nyálkás, terjengő, apró buborékokat, homályos vízszemölcsöket okozó köd, a meztelen, szárnyas, pirossapkás alakok, gyalogló-repülő emberek, betörők, ellenséges felderítők, fatörzsvastag talptekercset mutatók, fitogtatók, felkínálók, a százados székhelyét, parancsnoki sátrát szimatolók, jobbkarja előrelendülése, mutatóujja határozott meredése, a tekercs, vágyott, megkívánt anyag, lábához, halzsiros bakancsához huppanása, rugalmas kibomlása, területe, önkéntelen, szilaj rávetődése, megkaparintása, majd a döbbenet, remegtető felismerés; a talp, a végre megszerzett, nélkülözhetetlen kellék használhatatlanná, alkalmatlanná kaparva, marva, hasgatva hevert előtte; a parancsnok, lilára beretvált, magas százados tegnap sátrába rendelte, megmutatta eltaposott sarkú, rogyant csizmáját, az összecsupkható vaságy seprúnnyélforma, kerekaltalpas lábához támasztott, a furán, kideríthetetlenül megadó, szelíd tisztí lábbelit, javítsa meg, sürgősen tegye rendbe, leléphet, mondta, és tiszta, fehér kezét, egymás mellé feszített ujjait fémrózsás, hátrafelé meredek, ellenzőtlen sapkájához érintette, a katonát, mozgékony tábori cipészt ez a megbízás foglalkoztatta, idegesítette, ijesztette a lucskos gyepen, útban a rögtönzött konyha, a kormos, pirosuló tűzterű kondér felé, jobb hóna alatt csajkát vitt, döltfalú, fénytelen bádogot, fakó vályogvetőt, feketekávé adagjáért meg a komiszkenyeréért, egy komisz ékalakú tizedrészéért igyekezett; mihelyt megszerezte, magához vette, visszabaktatott, ágyára kuporodott, szüröcsölt, csámcsogott, étele gőze, a keserű, meleg pára megcsapta közepes, keskeny orrát, bozontos, barázdált, gyűrött képét, széles száját, borzas, hagyult szemöldökét, barna szemét, homlokát, a vízszintes vonalakkal, mélyedésekkel befuttatott, langyosította nyakát, koszló sálként betakarta, jobbajával vitte, érintette szájához a csajkát, a fakó bádogot, bal-

jával a szürke, savanykás éket, komiszadagját tartotta, harapta, falta; tömte magát, parancsot kapott a tiszticsizmák megjavítására, az abroncsozott, vasöves lószlerláda, alkalmi, lapos cipésszúke mellett hányódtak, egymásra dőltek, zilált, igénytelen utasok, lődörgők szemetes, dohos váróteremben, nézte, bámulta, felmérte őket, a talpalást, sarkalást, az öltéseket, a toldalékokat tervezte, bosszantotta, mérgecsinálta, lehangozta: egyáltalán nincs nyersanyaga, talpa, bőre, szurkosfonala, ajzottan gondolta, indul, mindent beszerez, felkutat, kajtat, a raktárhoz folyamodik, örmes-teréhez, a vaskos rumtárshoz, fújtatva, éjszakaig „teázó“ bajtárshoz, máris mozdult, emelkedett, a félkörhöz, ereszkedéshez, sebes eredéshez készült, igazodott, de hirtelen, mint mikor pléhtetón gömbölyű kövek koppannak, pattannak, érzélgősen tekintve, vergődnek, nem várt, utált, megfellebbezhetetlen parancsszavak támadtak, gyors, teljes felszereléssel loholó, zötyögő, zakatoló küldönc, a tábor lótrágyás területén maszatosan evickélő, beszari szájából dobódtak, vetődtek ki a hangok, a mindenkit érintők, sújtók; a csajkát ezúttal nem törölte ki komiszával, nem itatta fel a feketemaradékot, a kenyértörödéket, zok héjat, nadrágszíjszínűt dőlftalú edényébe lökte, belekondította, félrevetette, penderítette, ekkorra a kocsis, hegyes kucsmás, lőcslábú, fogadott civil hajtó, hadi alkalmazott, vasderes lovait, a szakadatlan, unalmas ágyúdőrgéshez fásult, konyult igavonóit felszerszámozta, a bakra lépett, kapkodva cihelődött, a gyeplőt, rakoncára tekert páros szíjat megragadta, rántotta, rángatta, kiabált, szitkozódott, a vontatottan alakuló, növo, nyuló szekérsorba hatolni, simulni törekedett, ő, a katona, a tábori cipész, a kóber, a hámló husángbordázatu ponyvaboltozat alatt ült, feszengett, rázódtott, lökődött, ugyanakkor berzenkedett, mert későn pillantotta, látta, figyelte meg, hogy vedrét a felázott földön, a fütől zöldes sárban, mosakodása helyén feledte, másodpercig azt gondolta, utána szökik, aztán legyintett, tétlenül nézte a hig homályban derengő, megfigyelhetően halványuló, kisebbedő csebet, a guggoló, szükségét végző gyermekformát; szájában, ínén, nyelve hátán friss emlék volt a feketekáv éze, otthon tejjel ette, otthon, ott-hon, ott-hon, otthoon, felesége, a szikár, szájas asszony gyakran adott tejeskávét reggelire; a fekete báránypőr kucsmás, egyujjú-kesztyűs hajtó elszántan ösztökélte lovait a magas országútra, a köves, gödrös sávra, a sárhályoggal, beteg felesleggel belepett, megvastagodott, töppedt, behúzott nyakú falvakra, övig pocsolás városokra öltött nyelvre, továbbra is a lószlerládán tanyázott, kézbe vette parancsnoka csizmáit, tapogatta, matatta, fűszínű zubbonydarabbal kitartóan dörzsölte, szárazra koptatta, unatkozott, elálmosodott, bóbiskolt, görnyedten el-elmerült, merengett: mit csinálhat, hogy lehet a családja?, mi lehet odahaza az alföldön, a tengernyi, elérhetetlen asztallap-síkon?, hátra látott; mint puha test, engedékeny tömeg horpadt csöbe, nyomódott a szekér félkörébe a táj, a dombos, erdős, cserjés környék és vele együtt nyomódtak az ostoros hajtók, szuronyos katonák, tajtékos lovak, döccenő, ránduló, recsegő járművek, amelyeket ordítózza, sivalkodva taszítottak vállukkal a harcosok, a bakancsos, lábszártekerceses, libegő köpenyes menetelők, akár hangyák, mozgékony, apró lények az elemésztesre alkalmas zsákmányra, rácsaptak, rátapadtak a rakoncákra, oldaldeszákra, kerékküllőkre, az útra meg a háttérben el-elbillenő, lengő, fás magaslatokra; felfigyelt, mind kellemetlenebbül, komorodva érzékelte: kevésbé megterhelt szekere, a tábori cipésműhely mozgása vontatottá lassul, elbizonytalanodik, a derések meggörbülnek, gerincük, inuk megfeszül, lihegve evickélnek, otthon, a tengernyi asztallap-síkon, a mértéktelenül leeresztett, talajba mártott késű vaseke előtt haladnak, vergődnek így a jószágok; kibámult a félkörön, forgatta, tapogatta, matatta a csizmákat, azután ülökéjéhez, a zöldre festett lószlerládához támasztotta, emelkedő, meredeken kaptató szakasz következett, a rúd, gömbölyű, láncos oszlop hirtelen felrándult, vedlett erdejű, sziklás hegyre bökött, meredt, mozdulatlaná vált, pillanatok múlva a hátuljövők is megrekedtek, a dereseket, habzó, ijedt lovakat a törvénszerűen bekövetkező, felhangzó hisztérikus ordítózás, csapkodás sem bírta vontatásra erő-

szkolni, ekkor a hajtó, fekete báránybőrkuccmás, egyujjú-kesztyűs lekászolódott a bakról, balvállát az első rakoncának vetette, hamarosan rájött, hiába, megdühödött, érezte, forrósodva tapasztalta: fején reves abroncs, sötét pánt keletkezett, szoritotta, ökölrel a ponyvára vágott, a cipészt leparancsolta, dűnnyögve szidta, a cipész vérig sértődött, de nem szólt, sérelmét lenyelte, bokáig toccsant a latyakba, amely halzsíros bakancsát szőröcsögre azonnal ellepte, bekapta; hátul, az ellenkező félen segített, segédkezett, jobbvállal a rakoncának dőlt, nyomódott, ezzel egyidőben mindkét kezével a küllőkbe, szutykos gömbfákba ragadt, némán, konokon erőlködött, hallotta, valósággal bőrén érezte, dühösen gyürkőzve érzékelt a hajtó tagolt, göbös ostorát, a süvítő szíj ives lendülését, csapódását a lovak féleresz-farán, háztető-hátán, rönk-hasán; a hámfák, nyakalt, karikás rudak ropogva tiltakoztak, az istrángok, hurkos láncok csikorogva panaszkodtak, néha akaratlanul visszapillantott, ilyenkor fokozottan tapasztalta: számtalan példányban látja magát, megsokszorozódott; sápadtan mosolygott, valameddig derülése okán tűnődött, rövidesen elismerte: sápadt mosolyát, pislá derűjét a szekér elmozdulásának, tovarándulásának, izmai részleges tehermentesülésének, a század újbóli felkerekedésének köszönhette és lehet, várt, remélt fellélegzésének, amikor végre épületsorok közé gurultak, mérültek a megviselt járművek, sokáig megtépett, félénk házak előtt mentek, ernyedten, csüggedten, szennyesen haladtak, botladoztak, az útmenti kerítéseket, takaratosan falakat akaratlanul besározták, pocsolóval telefreckselték, ilyenformán elesett-ségüket, többletnyomorukat azonnal ráerőszakolták környezetükre, a változó ütemű, hevesgű hadjárat miatt amúgy is üszkös, fekélyes emberfészkekre, a hitetlenkedve, bizonytalanokodva, leselkedő, titokban, óvatosan örvendő, ünneplő felszabadulóokra, a kopott, rongyos civilekre: szekere, mozgó műhelye mögött baktatott, felfigyelt: az ágyúdörgés, sűrített hangtömeg, mint fekete henger, lejtőre szabadult szerkezet, a nyomukban jár, pillanatokig attól tartott, rövidesen, elkerülhetetlenül rájuk fordul, valamennyiüket eltapossa, megszünteti; vállát, sajgó, elcsigázott vállcsontját tapogatta, gyúrta, közben az udvarokba bámult, tárt odvakba, a trágyadombokon, elhanyagolt, zilált négyszögeken kutyák portyáztak, szaglászta, kapartak, vicserítottak, egymásnak estek, a merészebbek, élimesebbek beásták magukat az erjedt, szürkepárás anyagba; kitartóan keresgéltek férges gödrökben, szemlélődve baktatott, nem kívánt felkapaszkodni, szalmájába fészkelődni, kellemes-tunyán bóbiskolni, a házak, városperemi építmények mögött, mint elvetett rongyok, tetves sallangok, hányódtak a kertek, itt-ott napraforgó- és kukoricakórók meredeztek, kikezdett, megrágott, csonkított lőtetek foszlottak, fogytak, büzlöltek, kóbor kutyákat, dögmadarakat vonzottak, kecsgettettek, a házak megsokasodtak, megnövekedtek, a kerítések megcsinosodtak, kiegyenesedtek, az utcák kitágultak, megduzzadtak, a faragott, szabályos kockakövek hamarosan a kajsza kerekék, vásott ráfok alá koppantak, kattantak, hirtelen, derűs érzése szerint, könnyebbülve kattogtak, visszhangozva szóltak, a járművek nemsokára nagy, négyszögű, szökőkutas térre értek, kört alkottak, kerek táborra sorakoztak, a hajtók türelmetlenkedtek, kifogtak, kimerült, szomjas lovaikkal a kút szürke betontartályához, a komor vízhez gyűltek, lármázva megzavarták, fodroztatták, gyűrűztették; tolongva itattak, azután állataik fejére zabostarisznyát akasztottak, zabszalmából, szívós, sárga szálakból csutakot fontak, serényen hajlongtak, csutakoltak, a zabostarisnyák a lovak lélegzésétől, fűjtatásától függően rángatóztak, puffadtak vagy lohadtak, elcsigázott hírvivők, összekötők tűntek fel, mutatkoztak, magyarázkodtak: a katonák várostlátni, élelmet, bármit beszerezni, kurvát fogni (röhögtek) csak fegyveresen távozhatnak, áhíthatosan figyeltek rájuk, kedvező szavaikat meghallgatták, rövidesen megfogadták; csoportokba gyűltek, zöld ragadozók, tanakodtak, kirajzoltak, tájékozódta, szuronnal, puskatussal, bakancsral zárt boltajtókat feszegettek, próbálgattak, a józanabbak, óvatosak leintették a vérmeseket, rablőhajlamúakat, szidalmazva dörömbölőket: betörésért főbelövik őket, mutatták homlokukat, muta-

tóujjukkal homlokuk középre böktek, a katona, tábori cipész magányosan ment, mászkált, téblábolt, fegyverét vállára akasztotta, fegyvere sárga szíját fogta, szorította, szuronya, a kétélű, vérárkos, lapos acél bepárasodott az októbervégi keserves nyirkosságban, tervezgetve, morfondírozva haladt, megírt, előkészített leveleire, háromszögű lapjaira gondolt, feladásukra, útraeresztésükre, a családhoz juttatásukra, nézte a várost, a lassan oldódót, bizalmatlant, befeléfordultat, lakosaira hasonlított, a rideg erdőből, talajvizet mezei gödrökből, a határban hagyott, felejtett szalmakazlakból előmerészkedőkre, a tűzhelyek félénk visszafoglalóira, felszítóira, éhesen gyalogolt, de tudta, megértette, élelemre a táboron kívül nem számíthat, mégis, mint zsákmánytalan pók, jólábú rovar feldölt befőttesüvegbe, mind beljebb merészkedett a városba, a posta keresése, megtalálása, felfedezése foglalkoztatta, kötötte le, gondolkodtatta: eszményi, fényes körben, kitalált, délibábos karikában, lehet, udvarban vagy szobában, családja; négy fia meg felesége, a négy orgonasíp és a szikár, szájas asszony összeszalad, rövid levele, a háromszögű lap fölött öt fej mohón, mintha melegedne, egymáshoz hajol, látta felesége fejét, a görbefeús-hajtús kontyot, barna, büszke diszét, a fiúk, levelét néző, silabizáló süvölvények háziállóval gondozott, grádicsos buksiját, fejük búbján a hajköröket, változatos hajörvényeket; zubbonya belsősebébe nyúlt, lapjait megtapintotta, gyorsított, ugyanakkor a katona- és civilsődületeket nézte, szemlélte, gyermekek kacagva, pajtáskodva tisztelegtek, asszonyok, panaszos, férfibakancsos fehérnépek a katonákhoz fordultak, folyamodtak, gombjukat csavargatták, karjukat simogatták, vállpántjukat megveregették: csak az uram hozzák vissza, csak a lányom hozzák vissza, csak a fiam hozzák vissza, csak a lovam, csak a tehenem, csak a disznóm, tyúkom, boldogságom, becsülete, tisztességem, téliruhám, hárászkendőm, melegbugyim, a katonák, szuronyos, sáros harcosok, vigyori cserkészek, éhes, szomjas felszabadítók, mérsékeltlen békés haramiák kacagtak, édesdeden hahotáztak, mihelyt tehették, merészen barátkoztak, a katona arra gondolt, a postának okvetlen a közelben kell lennie, konokan, kitartóan, mint zsákmánytalan, jólábú rovar ment az üveg belsejében, a síkos, elhagyhatatlan, kikerülhetetlen világban, amikor feltűnt, valósággal előállt az elbillent, tépett cégérű posta, sárga csempével borított egyemeletes ház, minden csempén, tenyérnyi területen fekete pók terpeszkedett, sietve, majd trappolva érte el az épületet, becsörtetett, sálas, görnyedt öreg ült zöld faketreben, hollóprofilú bácsi, köszönését, jónapotját akadozó, reszketeg örömmel fogadta, ment feléje, megközelítette, otthon, eszményi, fényes körben, kitalált, délibábos karikában, lehet, udvarban vagy szobában családja; négy fia meg felesége, a négy orgonasíp és a szikár, szájas asszony összeszalad, a háromszögű lap fölött az öt fej mohón, mintha melegedne, egymáshoz hajol, váratlanul meglepődött, idegesen rezzent, a sálas, görnyedt öreg, hollóprofilú bácsi felemelkedett támlátlan székéről, a koszos, meszes ülőalkalmatosságról, kinntermett, hozzátipeggett, erőszakkal átölelte, melle táján átfogta, körülfonta, könnyezett, köpenye hajtókáját összekente, bema-szatolta, borsózdott a katona háta, félt, belsősebéből előszedte-kotorta lapjait, mutatta, átadta, közben igyekezett hátrálni, távolodni, elszakadni, a postás megragadta, megkaparintotta a leveleket, náthásan fordult, furakodott ketrecébe, csőrömpölvé pecsételte, a kínált, feléje nyújtott pénzt, bélyegköltséget, mindkét kezét, nyitott, függőlegesen tartott tenyerét előre tolvaj, mereszve elutasította, szólanul, csurgó könnyekkel, szipogva tiltakozott, ettől egészen megrendült, horgasina rezgett, remegett, attól tartott, elérzékenyül, zokogásba, sírásba, hüppögős, rekedt bőgésbe facsarodik, ezért, mint akit sürgős dolog, végbelében feszülő szél, kanyargós hascsikarás hajt, ösztökél, jobbvállán sárgaszíjas fegyverével futólépésben távozott, került a sáros, lótrágyás úttestre, pillanatokig látta az otthon összebújt fejeket és a százados csizmáit, megjavítom, gondolta, javítom-javítom, utálja a dorgálást, a hosszú, cirkalmas, szigorú megrovást, forgatta fejét, boltot keresett, vegyeskereskedést, kitartóan figyelt, szemlélődött, keresgélt, természetesen, talált, az árusnak, feketefejej-

kendős öregasszonynak, kiéheztetett rovarnak, mihelyt a belépőt, lábhoz eresztett puskával betoppanót megpillantotta, felfedezte, elgörbült a szája, kendője csücskét, bivalyfület, szeméhez, a megnevesedethez nyomogatta; puskáját maga mellé kop-pantotta, ridegen kért talpat, faszeget, szurkosfonalat, a századnál elszámolható, be-váltható nyugta ellenében rögtön fizetett, eszébe jutott, meglepte: a lakosság fel-engedett, meghatódottan kapcsolatot keres, ki úgy tudja, vétkezett, az ellenséghez, raboló, lányokat becstelenítő megszállókhöz pártolt, kiszolgálta őket, elnézésért, ke-gyelemért esedezik; kinn, a vastag felleges ég alatt megint az ágyúzásra, fenyegető, szaggatott dörgésre, a komor henger dübörgésére, hömbörgésére, kitartó észlelése szerint, fokozatos, nyomon követhető, kiszámítható közeledésére figyelt, valamen-nyire megijedt, elszörnyedt, otthon összehajolnak a fejek, egymáshoz bújnak, a ka-tonának megtorpannak, széttárt karral hanyatt esnek, vagy hitetlenkedve térdre bo-rulnak, arccal, izzadt, verejték-szegeceses homlokkal fűbe, avarba, agyagba, porba, virágba; ürülékbe süppednek; találmra templomba ment, reszkető, zokogó, dörgő istentiszteletre, rongyos, nyútt hívek közé, jajveszékélők közé, a templomot, más-kor, békében isten édeskés, festett házát megviselte, felforgatta az ellenség; a már-ványpadlót feltörték, gödröket vájtak, a gödrökbe, salakmélyedésekbe, sötét kottya-nókba tüzet telepítettek, krumplit, zsengekukoricát sütöttek, a festett falakra sár-, és tehéntrágyakereszteket mázoltak, a szobrokra kacatokat, kötőfékeket, abrakosta-risznyákat akasztottak; a szószeken hajlongó, hadonászó, átkozódó pap, szikár alak, fekete reverendás, zavaros körvonalú, valósággal arctalan, a szenvedésekről beszélt, az emberi erőről dörgött az erdőből, kerüi gödrökből, mezőn felejtett szalmakazlak-ból előmerészkedőknek; lázított, éberségre intett-készítetett, a katona közben vé-giggondolta imáit, csonka szövegeit, azután, mint megéhezett, meggyötört ló, ostor-verte igavonó az istállóba, a táborba, az élelemhez, társaihoz, szekérébe, a gödrös, kelletlen szalmavacokra sietett, loholt, törekedett, arra gondolt: savanyú paszulyt óhajt, hagymával.

NYULAS SÁNDOR

EURÓPA KÖDJEIBEN

Európa ködjeiben
mosdom
a fű alatt
térdre hullnak a lovak
a lovak

Fehérre meszelt szemek
kőborognak
hol-nem-volt utcáidon
akár az eltévedt földrészek

A hideg vas
a hideg bronz
a hideg zaj
gyökerei mögött

És látjátok
az esőink ittmaradtak
vizeink legelik a partot
csendben

SZALMAVIRÁG

Szalmavirág a Hold
Az andalúz égen
bikák rohannak

A pusztában
valaki csellózik
Valaki fehér lepedőt lenget

Fűrészipor
hull a vérben
a vérre
a szemekre
a forró hóesésre